

ХТО НЕ ЗНАЄ, КУДИ ПРЯМУЄ... (Формування мети уроку та очікуваних результатів)

**Хто не знає, куди прямує,
дуже здивується, якщо
потрапить не туди.**

Марк Твен

**Потрібно, щоб усі учні вже із
самого початку ясно бачили
мету з усіма проміжними
ланками й прагнули досягти
її.**

Я.А. Коменський

? Що є першочерговим - навчальні результати чи розвивальна мета?

? Що взагалі є метою, а що засобом її досягнення?

Сьогодні значна кількість учених і педагогів-практиків вважають, що на уроці необхідно ставити одну загальну мету (ціль) навчання, усі інші є її складовими або похідними підцілями. Можемо зустріти й класичне формулювання «триєдиної мети», й так звану дворівневу модель, що складається з мети, орієнтованої на результати навчання, і розвивальної мети, що розглядається як засіб досягнення намічених цілей.

Найбільш важливим елементом проектування уроку є поділ головної мети на складові – завдання уроку. Для того, щоб чітко їх сформулювати, необхідно уявити всі ті прості дії, послідовність виконання яких дасть можливість досягти мети.

Виходячи з того, яким чином ці навчальні завдання будуть реалізовуватись, потрібно сформулювати і виховні, і розвивальні завдання.

Способи формулювання мети уроку

Способи представлення	Типові формулювання
1. Через навчальний зміст	Розглянути питання про..., вивчити ... тощо
2. Через діяльність учителя	Ознайомити учнів із ..., дати знання про ..., пояснити, розповісти про ... тощо
3. Через процеси інтелектуального, емоційного, особистісного розвитку	Сформувати уявлення про ..., розвивати ... мислення, формувати пізнавальну активність тощо

Очевидно, що перші два способи вже не відповідають сучасним. Адже, визнавши головним суб'єктом навчального процесу самого учня, й мету навчання також необхідно ставити у відповідності з його інтересами, потребами й мотивами.

Враховуючи те, що на уроці здійснюється два види діяльності: педагога й учня, тобто, викладання і навчання, відповідно має бути дві мети – мета викладача (майстра виробничого навчання) й учня. Поки що в педагогічній науці концепція мети учнівської діяльності практично не описана, а відповідно визначення мети уроку залишається тільки за педагогом, навчання носить ціленав'язуючий характер (наприклад: сформувати в учнів уявлення..., ознайомити учнів з поняттям... розширити знання учнів про..., розвивати вміння аналізувати..., сприяти формуванню наукового світогляду...).

Традиційні недоліки формулювання мети уроку, виходячи зі змісту навчальної програми

- ☒ Мета ототожнюється зі змістом (мета формується як порція змісту, що має бути засвоєний);
- ☒ Мета сформульована здебільшого загально, відноситься до невизначеного майбутнього;
- ☒ Сформульована мета стосується діяльності педагога;
- ☒ Мета відображає те, що учень буде робити під час уроку, а не те, що він зможе зробити, яким учень буде після уроку тощо.

Як же визначити критерії добре сформульованих очікуваних кінцевих результатів, яка має бути мета діяльності викладача й учня на уроці?

Найважливішим є співвідношення мети уроку й інтересів та мотивів учнів та *об'єктивна можливість перевірки досягнення цієї мети* наприкінці уроку.

Мета кожного уроку *вимагає уваги до цілей усіх рівнів* пізнавальної, емоційної та психомоторної сфер та має *враховувати ступінь досягнення учнів певного рівня* у кожній з цих сфер. Звичайно ж, на уроці теоретичного навчання акцент робиться на пізнавальну сферу, на уроці виробничого навчання – на психомоторну.

Класифікація цілей освіти («таксономія цілей»)

Чіткому визначенню цілей навчання сприяє їх класифікація (таксономія). Так, наприклад, створення єдиної системи класифікації цілей навчання вимагало розробки цілей в трьох галузях (доменах): пізнавальній, емоційній та психомоторній. Американські педагоги та психологи створювали таку класифікацію впродовж двадцяти років. Вона була завершена на початку 80-х рр. у вигляді чіткої класифікації (таксономії) для трьох сфер (доменів): пізнавальної, емоційної та психомоторної. Це загальноприйнята у міжнародному освітньому середовищі система цілей навчання.

Когнітивний домен, або пізнавальна сфера включає шість класів цілей, що розміщені відповідно до складності:

Знання (найпростіший клас) - здатність запам'ятовувати факти, принципи, процеси в різних предметних галузях.

Розуміння - здатність учнів зрозуміти матеріал, що вивчається.

Застосування - здатність використовувати засвоєний матеріал у нових ситуаціях.

Аналіз - здатність структурувати навчальний матеріал так, що стає зрозумілою загальна організаційна структура.

Синтез - здатність поєднати окремі частини знань з метою отримання цілого, що набуває нової якості.

Оцінювання – здатність судити про цінність даного навчального матеріалу в рамках поставленої мети.

Особистісна, або емоційна сфера включає цілі, що стосуються емоцій, почуттів, цінностей, позицій та пов'язані зі змінами в них.

Ця сфера поділяється на п'ять основних класів:

Сприймання – здатність учня бути уважним.

Реагування – ступінь активності учня.

Переконаність – готовність відстоювати власну точку зору, уміння вибирати цінності та ідеї.

Селективність – здатність виділяти головне.

Індивідуальність – вищий рівень сформованості особистості, що визначається індивідуальною лінією поведінки.

Психомоторний домен (сфера)

Психомоторна сфера пов'язана із рухами, маніпуляціями з матеріалом або об'єктом, а також із координацією. Поділяється на п'ять класів відповідно до рівня розвитку психомоторних здібностей.

Перший клас: повторення дії внаслідок спостереження та наслідування – імітація.

Другий клас: дія за інструкцією, що зафіксована в усвідомленому вмінні, – маніпуляція.

Третій клас: повноцінне, впевнене (без інструкцій) виконання дії, що контролюється свідомістю.

Четвертий клас: вміння виконувати узгоджено сукупність дій із усвідомленим контролем.

П'ятий клас: вміння виконувати сукупність дій автоматизовано з повним засвоєнням знань.

Враховуючи вищесказане, можна припустити, що правильно запланований та сформульований навчальний результат уроку (мета) має:

- ☒ визначати важливі вимоги до навчання;
- ☒ визначати певний рівень досягнень учнів у трьох сферах;
- ☒ бути досяжним та таким, що підлягає оцінюванню;
- ☒ бути написаним у майбутньому часі (включати дієслово, об'єкт і додаткове речення, яке виражає умову).

Наприклад: „після уроку учні зможуть: називати ..., показувати ..., характеризувати ..., пояснювати причини..., оцінити стан... тощо”.

Отже, на сьогодні в сучасному освітньому процесі важливим є не стільки ступінь засвоєння змісту, скільки ступінь досягнення добре сформульованих освітніх цілей (як для педагога, так і для учня). І саме педагогу необхідно прагнути, щоб і учень на кожному уроці мав бажану, продуману мету своєї діяльності!

